

Haikonen, Pentti, s.1936 Räisälä, Ivaskanmäki
Haastattelija Heikki Silvola

Pikkupojan evakkoretki: Räisälä, Ilmajoki, Jalasjärvi, Köyliön Järvenpää

Perheeni evakkomatka talvisodan aikana kulki Ilmajoen ja Jalasjärven kautta Köyliöön Järvenpäähän Ylikokin taloon. Muistan tuolta ajalta, miten venäläisvanki Andrei oli avustamassa meitä talon töissä ja kuljetti minuakin reppuselässä. Hän kävi meillä myös syömässä. Myöhemmin hän oli avustamassa heinien paalaamisessa karjan ruokkimiseen, kun valmistelimme paluumatkaa Karjalaan. Hytösen tukkiautolla niitä sitten vietiin ja isä istui paalikuorman päällä ja pudotti lakkinsa jo Vuorisen pajan kohdalla. Ja kun lakki taas putosi hetken päästä, Vuorisen Eevertti sanoi isälle, että sinun ei pitäisi lähteä, koska hattusi putosi kaksi kertaa.

Kouluakin jo täällä Köyliössä aloittelin, mutta paluumatkaa en juurikaan muista. Kotona Ivaskassa muistaakseni kaikki oli kunnossa. Kattoa kai jouduttiin jotenkin paikkailemaan, mutta kohta kuitenkin korviketta alettiin keittää. Muistan, miten varoiteltiin maastossa liikkumisesta. Siellä saattaisi henki mennä. Jokin desantin hautakin siellä oli, kypärä ja risti merkinä, tosin se myöhemmin hävisi. Alakouluni alkoi kirkon mäen alla Rauhalassa. Lallukan mäen alla oli Lallukan vene ja sitä saimme käyttää. Joskus kuljimme sillä kouluun, silloin matka oli lyhyempi.

Saudin mielelläni, mutta äiti kielsi lumpeenkukkien tuonnin eli veneestä ei saanut kurkkia. Rantaviivaa pitkin piti kulkea, mutta kerran lähdin kiertämään läheistä Rouvasaarta velipoika takatuhdolla. Aikaa kului tunteja. Kun Lallukan ranta lähestyi, näin miten naiset jo pelolla odottivat. Molemmat olimme tallella enkä selkään sentään saanut.

Pentti Potretissa äitinsä Anna-Siviän ja isä Einon kanssa.

Toisen evakkomatkan muistan hyvin

Kesäkuussa 1944 sodan kumu kuului ja ehdoton ukaasi oli piiloutua ojaan, jos lentokoneiden ääni alkoi kuulua. Tosin mielellään oltiin kasvot ylöspäin, että näkisi. Joskus laskin, että koneita oli ainakin 42, kolmessa tai neljässä muodostelmassa. Kerran näin, miten meidän hävittäjä pudotti vihollisen pommikoneen Pyhäjärvellä. Huusin riemusta ja hypin tasajalkaa.

Kesän 44 lähdöstä muistan, miten sedän tilaama vaunu piti peruuttaa, koska erään lesken lehmä ei saatu kiinni ajoissa. Näin me emme olleet siinä junassa, joka Elisenvaarassa joutui tuhon kohteeksi. Se oli meidän onnekas kohtalomme. Heikki-sedän avustuksella koko joukkomme kulki hevosella karjan mukana päivän kerrallaan. Saatiin hernekeittoa, toisessa paikassa lihakeittoa. Se on jäänyt mieleen. Loppumatkan pääsimme junalla Joroisista Jalasjärvelle ja sieltä sitten Köyliöön. Jalasjärvellä olimme Alajoki-nimisessä talossa. Emäntä oli ystävällinen ja pääsimme isompaan huoneeseen, saliin, väliaikaisesti asumaan. Talon emäntä tuli sitten myöhemmin Köyliöön mummunne hautajaisiinkin. Nälkä vaivasi, sillä leipääkortilla ei saanut kuin Figarol-pastilleja.

Luokkakuva Rauhalan koulusta Räisälästä. Pentti äärimmäisenä oikealla.

En oikein muista tarkasti milloin sitten tulimme Köyliöön. Kevättalvea se oli, koska tiellä oli sulanutta hevosen sontaa, johon pikkuveli tahrasi lapasensa. Kävelen kuitenkin siis tuo pitkä matka Peipohjan asemalta tultiin. Köyliössä asetuimme taas samaan paikkaan. Täällä oli ollut Vanhankartanon työpiste: vanha korjattu navetta, pehtoorin asunto ja työntekijöiden pitkä rakennus. Täällä oli ollut useita karjalaisperheitä, ja osan saivat siis Haikosen kolme veljestä. Sota-aikana tässä oli ollut upseerivankeja, mutta ne siirrettiin pois, kun siirtolaisväkeä tuli. Minäkin sain ostetuksi leivän puolikkaalla vangin tekemän kuorma-auton.

Hyvien naapurien ansiosta kotouduimme nopeasti

Lähinaapuri seppä Eevertti kutsui usein iltaa istumaan ja antoi minulle sellaisen tekemänsä kasvi-maan haran. Se oli hyvin käyttökelpoinen. Isä taas korvasi sen antamalla heiniä talvella Eevertin lehmille. Tämä kai kertoo, miten hyvin tultiin toimeen lähinaapurien kanssa. Ei ole jäänyt mieleen mitään erilaisuutta kyläläisiin nähden. Muistan, miten nimi Lappalainen herätti ihmetystä, mutta samanlaisia nekin oli kuin muut. Vinnarin koulussa olo oli normaalia, jotain pientä nahinaa oli poikien kesken, joskus oli käydä huonostikin. Käteni hän oli vähän lyhyemmät kuin kaverilla.

En siis mitään eroa köyliöläisiin oikein huomaa. Mutta kun karjalaisten kanssa alan puhua, niin vaimoni sanoo, että kohta alkaa miukuu ja maukuu. Kyllä kai karjalaisten joukosta puheliarnpia löytyy. Ystäväpiirini oli niin köyliöläisiä kuin karjalaisia, ei siinä mitään eroteltu. Kovasti urheiltiin niin koti pihalla ja koulullakin. Koulujen välisissä kilpailuissa menestyminen jäi huonojen varusteiden takia. Koko kyläyhteisö oli mukana niin tappurissa kuin perunannostossakin.

Isä oli mukana kuorotoiminnassa ja minäkin lähdin mukaan. Isän kuoleman jälkeen lähdin sekä mieskuoroon että kirkkokuoroon Hankaankorven Pentin yllyttämänä.

Kun pääsin äänestämään, äänestettiin puoluetta, ei enää ajateltu karjalaisuutta. Kaksi kertaa olen käynyt Karjalassa. Ensimmäinen kerta oli osaksi uteliaisuutta, mutta toisaalta matkat olivat kuitenkin kuin pyhiinvaellusta. Kun oli lähdetty itku silmässä ja uskottu, ettei enää koskaan päästä takaisin. Viljo-sedän kanssa löysimme vanhan lähdekaivommeikin.

Näin on käynyt, isommilleen ei mitään mahda. Kaipaustakaan en oikein osaa tuntea, koska olin niin nuori lähdettäessä. Köyliöläisiä ollaan, mutta karjalainen, räisäläinen tietenkin myös olen.